

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA

Danų diaspora

Rašto darbas

Atliko: VDU, HMF,
Lietuvos istorijos
1 k. studentė Renata Meiliūnaitė
Tikrino: I. Strumickienė

Kaunas, 2013

TURINYS

ĮVADAS	3
VIKINGŲ AMŽIUS (VIII–XI A. VID.)	5
MERKANTILINIS LAIKOTARPIS (1500-1800 M.)	7
INDUSTRINIS LAIKOTARPIS (1800-1925 M.)	9
MIGRACINIAI PROCESAI DANIJOJE	
XX A. II KETVIRTYJE–XXI A. PR.	12
IŠVADOS	14
LITERATŪROS SĄRAŠAS	15

IVADAS

Nuo seniausių laikų mūsų pasaulyje vyksta migraciniai procesai: žmonės keliasi gyventi iš vieno regiono į kitą, iš valstybės – į valstybę, tokiu būdu tapdami migrantais. Svetur gyvenanti tautos grupė – diaspora – tai migracijos proceso metu susiformavusi individų, palikusių tėvynę dėl gyvenimo kitoje šalyje, bendruomenė. Kiekviena valstybė turi „savą“ diasporą užsienio valstybėse, ne išimtis – ir Danija.

Pirmieji gyventojai, daugiausia iš žemyninės Šiaurės Europos, į Daniją atsikėlė 12 tūkstantmetyje pr. m. e., 1 tūkst. pr. m. e. ėmė keltis germanų tautos (saksai, olandai, anglai ir kt.), o danai į dabartinės Danijos teritoriją atsikėlė tik V a. iš dab. Norvegijos ir Švedijos teritorijų. Danijos valstybės politinė istorija yra persipinusi su Švedijos ir Norvegijos valstybių istorija, todėl nestebina tai, kad viduramžiais politiniai įvykiai ir konfliktai tarp šių trijų valstybių turėjo įtakos migraciniams procesams visame Skandinavijos pusiasalyje.

Šiame darbe atskleidžiama danų diasporos istorija ir danų migraciniai procesai nuo seniausių laikų iki šių dienų. Šios tautos diasporos istorija nagrinėjama stengiantis atsakyti į tokius klausimus, kaip: kada, kodėl ir kur migravo danai? Kur pasaulyje buvo/yra didžiausios danų tautybės bendruomenės? Nuo kada danus galime vadinti diaspora?

Tyrimo objektas – danų diaspora nuo Vikingų laikotarpio iki dabartinių laikų.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Šio darbo tikslas – pristatyti danų diasporą ir migraciją nuo Vikingų laikotarpio iki šių dienų. Tikslui pasiekti buvo išskirti šie uždaviniai:

1. Išsiaiškinti, kada ir kur danai migravo bei kas lėmė jų emigraciją iš gimtosios valstybės;
2. Nustatyti, kur pasaulyje buvo/yra daugiausia danų tautybės gyventojų ir jų palikuonių;
3. Įvertinti, nuo kada danų tautinę mažumą užsienyje galime vadinti diaspora.

Rašant darbą buvo naudotasi analizės, sintezės ir aprašomuoju metodais.

Istoriografijos apžvalga. Publikuotų tyrimų danų diasporos tema yra labai mažai, ypač trūksta informacijos apie merkantilinį laikotarpį. Atliekant tyrimą, informatyviausias leidinys buvo T. K. Derry „Skandinavijos istorija“¹. Šioje knygoje aptariama dab. Skandinavijos regione esančių valstybių istorinė raida nuo priešistorės iki XX a. 8 deš. „Skandinavijos istorija“ – bene vienintelė publikacija, suteikusi daug informacijos apie danų migracinius procesus Vikingų – Merkantiliniais laikotarpiais, todėl rašant skyrius apie šiuos laikotarpius, daugiausia buvo remiamasi šiuo leidiniu.

¹ T. K. Derry, Skandinavijos istorija, Vilnius, 1995.

Darbe taip pat buvo remtasi internetiniais ištekliais. Daugiausia informacijos pavyko rasti Amerikos Danų muziejaus ir Viktorijos muziejaus² tinklalapiuose, kuriuose plačiai apžvelgiama danų migracija į JAV ir Australiją.

Darbo struktūra. Šis darbas suskirstytas į 4 dėstymo skyrius: pirmajame skyriuje pristatoma dab. Danijos teritorijos gyventojų migracija į užsienio regionus Vikingų laikotarpiu, antrajame skyriuje – merkantiliniu, trečiajame – industriniu, o ketvirtajame – nuo XX a. II ketvirčio iki šių laikų. Kiekviename iš šių skyrių pirmiausia yra apžvelgiamas danų tautos „išsibarstymas“ po pasaulį, pasklidimo priežastys, o vėliau mėginama atsakyti į pagrindinį šio darbo klausimą, nuo kada danus galime vadinti diaspora. Skyriai skirstomi pagal laikotarpius (Vikingų, merkantilinis ir kt.), nes toks darbo dalijimas į dėstymo skyrius geriausiai padeda atskleisti danų migracijos bruožus.

² <http://www.danishmuseum.org/danishimmigration-an-overview.cfm> [žiūrėta 2013-11-24];
<http://museumvictoria.com.au/origins/history.aspx?pid=13> [žiūrėta 2013-11-24].

VIKINGŲ AMŽIUS (VIII–XI A. VID.)

Vikingai – skandinavų kilmės jūrininkai (iš dab. Danijos, Švedijos, Norvegijos teritorijų), rengdavę prekybinius ir karinius puolamuosius-grobiamuosius žygius į Vakarų ir Vidurio Rytų Europą; viduramžių europiečių dažniausiai vadinti „jūrų plėšikais“ iš tolimosios šiaurės, o jų žygiai – Dievo rūstybe³. Vikingus iš dab. Danijos teritorijos galime laikyti pirmaisiais danų migrantais, tiesa, jų migracija buvo kiek „kitokia“ nei vėlesnių laikotarpių migrantų.

Vikingų migraciją galime apibūdinti dvejomis sąvokomis: *trumpalaikės kelionės* ir *ilgalaikė kolonizacija*. Trumpalaikėmis kelionėmis čia vadinami prekybiniai ir puolamieji-grobiamieji žygiai, o ilgalaikė kolonizacija – vikingų grupių įsikūrimas neapgyvendintose ar retai apgyvendintose bei užgrobtose žemėse.

Nėra nustatyta, kas lėmė aktyvų vikingų žygių rengimą: dažniausiai žygių rengimas pateisinamas noru įgyti turto, kuris tuo metu suteikdavo aukštesnį visuomeninį statusą, arba gyventojų pertekliumi, privertusiu ieškoti naujų, neapgyvendintų žemių⁴.

Danai, kaip vikingai, aktyviau pradėjo reikštis VIII–IX a. Šiuo laikotarpiu dab. Škotijoje, Vakarų Airijoje, Hebridų salyne buvo įsitvirtinę norvegai, o danai, norėdami juos nukonkuruoti, mėgino norvegus išstumti iš Airijos⁵. Svarbu pažymėti ir tai, kad danų valdovams reikėjo gynybinių-puolamųjų postų Frankų imperijos pasienyje, nes Karolio Didžiojo valdymo laikais itin pelningi prekybiniai keliai ėjo palei Danijos teritoriją⁶. Tai skatino danus rengti puolamuosius žygius į anglų, prancūzų, vokiečių ir kitų tautų žemes, tokiu būdu mėginant parodyti galią ir užsikariauti naujų žemių. Vieni iš svarbiausių žygių – 845 m. Hamburgo užgrobimas ir dab. Olandijos, Belgijos, Šiaurės Prancūzijos teritorijų nusiaubimas, apie 865 m. – įsitvirtinimas Danelaw'e (istorinis Anglijos regionas), IX a. pab.–X a. pr. – Normandijos hercogystės (dab. Prancūzija) užkariavimas⁷. Danai rengdavo žygius ir į musulmoniškus kraštus, buvo pasiekę net dab. Maroko teritoriją⁸.

Per Šiaurės ir Baltijos jūras danai vystė prekybą su kaimyninių Europos pakrančių gyventojais, dažniausiai su anglais bei baltais⁹. Prekybos vystymasis buvo paremtas ne vien ekonominiu pagrindu, tačiau ir įtakos plėtimu kaimyniniuose kraštuose bei stengimusi valdyti

³ T. K. Derry, min. veik., p. 26.

⁴ Ten pat, p. 27.

⁵ Ten pat, p. 28.

⁶ Ten pat, p. 28.

⁷ Ten pat, p. 29.

⁸ Ten pat, p. 29.

⁹ Ten pat, p. 10.

prekybinius kelius Baltijos jūros regione ir Šiaurinėje Europoje. Tai geriausiai iliustruoja vikingų prekyba Haithabu (Hedeby) mieste. Haithabu miestas, esantis netoli dabartinio Danijos – Vokietijos pasienio, buvo gausiausiai apgyvendintas vikingų ir per šį miestą ėjo pelningiausi prekybiniai keliai to meto Europoje, o patogi miesto strateginė vieta lengviausiai leido kontroliuoti prekybinius kelius Baltijos jūros bei Šiaurės Europos regionuose¹⁰.

Svarbu pažymėti, kad danai, kaip ir švedai bei norvegai, atradę neapgyvendintas žemes kurdavo jose gyvenvietes arba laikinas stovyklas¹¹. Kaip pirkliai ir naujakuriai, danai ir norvegai gyveno Jorko Karalystėje (dab. D. Britanija), Normandijoje, Airijos uostuose¹². Vikingai kolonizavo Islandiją, Grenlandiją, Farerų salyną, buvo pasiekę net Šiaurės Ameriką¹³, tačiau konkrečiai nustatyti, kur ir koku mastu danai vyko į šiuos kraštus, nėra įmanoma.

Vikingų laikotarpiu, migrantai ir kolonistai iš Danijos užsienio regionuose nesudarė daugialypių ryšių ir sąveikų tinklo, vienijančio asmenis už nacionalinės valstybės sienų ekonomiais, kultūriniais, politiniais ir asmeniniais tikslais. Emigrantai išvykdavo iš dab. Danijos teritorijos dažniausiai trumpam laikotarpiui: prekybai arba grobiamųjų-puolamųjų žygių vykdymui, o kolonistai dab. Islandijos, Grenlandijos, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos pakrantėse greitai asimiliuodavosi, be to, neturėdami tokių ryšių ir transporto priemonių, kaip vėlesniais bei dabartiniais laikais, negalėjo palaikyti stipraus ryšio su gimtaisiais regionais. Nors vikingus vienijo ekonominis siekis bei jie išlaikydavo savo kultūrą užsienio regionuose ir jos „neatmesdavo“, vis dėl to vikingų emigrantų dar negalime laikyti danų diaspora.

Apibendrinus, galime teigti, kad vikingų migracija buvo paremta ekonomiais ir politiniais tikslais. Šalia prekybinių žygių vykdomi puolamieji-grobiamieji žygiai leido danams įtvirtinti dar tik besikuriančią savo valstybę kaip politinę, kartu ir religinę, atsvarą krikščioniškajai Europai, tačiau danų vikingų dar negalime vadinti diaspora.

¹⁰ <http://hejsonderborg.dk/hedeby-a-viking-town/> [žiūrėta 2013-11-05].

¹¹ T. K. Derry, min. veik., p. 26.

¹² Ten pat, p. 41.

¹³ Ten pat, p. 43-46; <http://www.copenhagenet.dk/cph-vikings.htm> [žiūrėta 2013-11-05].

MERKANTILINIS LAIKOTARPIS (1500-1800 M.)

Merkantilinio laikotarpio pradžioje (XVI–XVII a. pab.) išryškėjo menka danų migracija valstybės viduje ir į užsienio regionus, tačiau pastebima aktyvi vokiečių, dažniausiai pirklių, imigracija į Danijos Karalystę. Imigrantai vokiečiai įnešė naujų idėjų, ekonomiškai sustiprino danų miestus, platino liuteronybės idėjas. Aktyvesnė danų migracija valstybės viduje pastebima tik XVIII a. I p. – II p. vid., kai į ekonomiškai sustiprėjusius miestus pradėjo keltis kaimo gyventojai.

XVI–XVII a. pab. danų migracijos stagnaciją lėmė politinės aplinkybės: dėl karų ir politinių konfliktų tarp Danijos, Švedijos ir Norvegijos, pavyzdžiui, 1657–1658 m. Danijos ir Švedijos karas, taip pat ir dėl dažnų bado bei nederliaus metų, gyventojai nenorėjo keltis į kaimynines valstybes, o dėl karų menkas valstybės biudžetas neleido rengti aktyvių ekspedicijų ieškant naujų žemių kolonijoms, kaip kad tai darė to meto Prancūzija ir Anglija¹⁴. Palankesniais metais jaunimas, ieškodamas geresnių materialinių gyvenimo sąlygų, iš Jutlandijos pusiasalio dažniausiai keldavosi į pietus, t. y. į Hanzos miestus bei pietines kunigaikštystes¹⁵.

Tik nuo XVIII a. pr. yra pastebimas naujas posūkis Danijos Karalystės valdyme ir užsienio politikoje: karalius Frederikas III, laimėjęs 1658–1660 m. karą prieš Švediją, įtvirtino griežtą valdovo sosto paveldėjimo tvarką ir sukūrė naują konstitucinę santvarką, o valdant Kristijonui V buvo įvestas Danijos Kodeksas (1683 m.), nustatyta oficiali hierarchijos tvarka, miestų gyventojams leista pirkti kuo daugiau žemės (tokiu būdu siekta sumažinti valstybės skolas, kurios dar 1660 m. prilygo penktadaliui visos šalies žemės nuosavybės vertės) ir buvo pradėtas plėsti valstybinis prekybos ir pramonės valdymas¹⁶.

1666 m. įkūrus Vakarų Indijos kompaniją, Danija pradėjo orientuotis į kolonijų kūrimą ir esamų plėtrą (XVII – XVIII a. I ketvirtyje Danija valdė keleta miestų Pietų Azijoje), kartu buvo tęsiamas ir dominavimo Baltijos regiono prekyboje siekis¹⁷. Buvo suvokta, kad plėtojant kolonijinę prekybą Danijos Karalystės ekonomika pradės augti, o kartu kils ir valstybės prestižas bei įtaka pasaulyje.

Po Šiaurės karo panaikinus Danijos Rytų Indijos kompaniją (t. y. keleto miestų Pietų Azijoje valdymas), Danijos Vakarų Indijos kompanija labai išplėtė savo prekybą, ypač kai 1733 m. iš

¹⁴ T. K. Derry, min. veik., p. 162.

¹⁵ Ten pat, p. 162.

¹⁶ Ten pat, p. 157-161.

¹⁷ Ten pat, p. 161, 196.

Prancūzijos nusipirko Šv. Kryžiaus salą Virginų salyne¹⁸. Plėsdama Vakarų Indijos kompaniją, Danija tapo ne tik stiprios ekonomikos kolonijine valstybe, bet kartu ir konkurencinga jėga Vakarų Europai ir kitoms Skandinavijos šalims.

1726 m. Kopenhaga turėjo druskos, vyno, tabako ir vynuogių konjako importo monopolį, o 1747–1774 m. veikė Visuotinė prekybos kompanija, kuria siekta užvaldyti Baltijos tranzitinę prekybą¹⁹. XVIII a. 6–7 deš. Danijos Karalystė praktiškai turėjo monopolį Viduržemio jūros prekyboje²⁰. Taigi, galime daryti prielaidą, kad XVIII a. I p. – II p. vid. Danijos valstybė sustiprėjo ekonomiškai ir politiškai, o miestuose ėmė gausėti gyventojų skaičius, nes gyventojai aktyviau kėlėsi iš kaimų į miestus, ieškodami geresnio gyvenimo.

Merkantiliniu laikotarpiu, kaip ir vikingų amžiais, danų migrantų dar negalime vadinti diaspora. Šiuo laikotarpiu danai nesukūrė kultūrinio, socialinio ir bendruomeninio tinklo užsienio valstybėse: nebuvo kuriamos draugijos, organizacijos ar itin stiprios bendruomenės, labiau apsiribojama tik ekonominiais siekiais pagerinti viso Danijos Karalystės ekonomiką plėtojant kolonijinę politiką ir siekiant išplėsti įtaką pasaulyje, tačiau diasporos užuomazgos, galime sakyti, jau yra pastebimos merkantiliniu laikotarpiu. Taip pat svarbu, kad šiuo laikotarpiu, kaip ir visame pasaulyje, taip ir Danijos Karalystėje, gyventojai save suvokė „kitokiais“, gyvendami užsienio valstybėse: po truputį pradeda formotis tautinis identitetas ir ištikimybė savo gimtinei.

Be abejo, negalime drąstiškai teigti, kad merkantiliniu laikotarpiu danai negalėjo sukurti draugijų ar bendruomenių užsienio valstybėse, pavyzdžiui, Karalystės kolonijose. Merkantiliniu laikotarpiu religija buvo vienas iš svarbiausių aspektų, vienijančių bendruomenes. XVI–XVIII a. Europoje katalikybės, kartu ir Katalikų Bažnyčios įtaka buvo itin stipri visuomenėje ir politikoje, tad galime daryti prielaidą, kad Danijos Karalystėje protestantizmas taip pat buvo vienas iš svarbiausių veiksnių valstybės gyvenime. Religingumas, moralinės vertybės ir tautiškumo besiformuojantys bruožai, kartu su danų kolonistais, emigrantais, taip pat buvo „pernešti“ į kolonijas. Kolonijose galėjo būti kuriamos protestantiškos bažnyčios, o jose – taip pat ir draugijos, vienijančios bendruomenės narius, tik, deja, nėra išlikusios informacijos apie tokių bažnyčių ir draugijų kūrimąsi.

¹⁸ Ten pat, p. 196.

¹⁹ Ten pat, p. 196-197.

²⁰ Ten pat, p. 196.

INDUSTRINIS LAIKOTARPIS (1800-1925 M.)

Industrinis laikotarpis pasaulio valstybėse, taip pat ir Danijos Karalystėje, pasižymi ne vien sparčiu pramonės vystymusi, bet ir suintensyvėjusiais migraciniais procesais bei vergijos panaikinimo „bumu“. Šalia nuo merkantilinio laikotarpio daugiausiai migravusių europiečių, industriniu laikotarpiu atsirado daugiau migrantų iš Artimųjų Rytų, Indijos, Japonijos ir kitų Rytų pasaulio valstybių. Industriniu laikotarpiu migracija iš Danijos Karalystės tapo masiniu reiškiniu: gyventojai kėlėsi į JAV, Australiją bei kitas užsienio valstybes, kartu kviesdamiesi ir giminaičius, draugus bei šeimos narius.

Masinę danų emigraciją pirmiausia sukėlė demografinės, ekonominės ir politinės priežastys. Miestuose gausėjantis gyventojų skaičius lėmė miestų „persipildymą“ gyventojais, o kaimuose didėjantis gyventojų prieauglis lėmė demografinį „sprogimą“ valstybėje. Greitai išaugęs gyventojų skaičius sukėlė darbo trūkumą, aukštą nedarbo lygį, todėl visuomenės materialinis gyvenimas pablogėjo, o Didžiosios ekonominės krizės metu, kaip ir visoje Europoje, situacija dar labiau pablogėjo. 1864 m. Vokietijai okupavus Šlezvigo-Holšteino regioną Jutlandijoje, iš jo pasitraukė dauguma gyventojų, nes vokiečiai represavo danų kultūrą, engė gyventojus ir juos persekiojo²¹.

Emigrantų rašomi laišakai artimiesiems, likusiems tėvynėje, darė didelę įtaką šių apsisprendimui ar emigruoti, ar pasilikti gimtojoje šalyje. Šie laišakai dažnai būdavo spausdinami ir laikraščiuose, o tai dar labiau kėlė visuomenės susidomėjimą JAV, Australijos, Vakarų Europos valstybėmis. Emigrantai dažnai laiškuose užsimindavo apie geresnį materialinį gyvenimą svetur, didesnes galimybes įsidarbinti bei įsigyti turto, o laiškų viešinimas skatino visuomenę pagalvoti apie emigracijos „privalumus“.

JAV buvo valstybė, sulaukusi daugiausia danų imigrantų, kurie čia tikėjosi rasti geresnį gyvenimą, darbo, didesnius atlyginimus, įsigyti žemės ar turėti net nuosavą ūkį. XIX a. pr. Jungtinėse Amerikos valstijose daugiausia danų buvo rytiniuose miestuose, vėliau migrantai ėmė keltis į centrinę dalį, o 1860–1880 m. aktyviai vyko į Jutą iš Ilinojaus ir Ajovos valstijų²². Danų imigrantai JAV buvo trijų tipų: žemės ūkio darbininkai, kurie prasigyvenę įsigydavo nuosavą ūkį, asmenys, tapę miestiečiais Valstijose ir darbininkai, susiję su jūrininkyste (laivų statytojai, laivybos agentai ir panašios profesijos), kurie dažniausiai apsistodavo didžiuosiuose uostuose, pavyzdžiui, Brukljne, Filadelfijoje ir kt.²³. Svarbu tai, kad Valstijose danai greitai asimiliuodavosi. Greitą asimiliaciją lėmė tai, kad danai buvo

²¹ <http://www.danishmuseum.org/danishimmigration-an-overview.cfm> [žiūrėta 2013-11-14].

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

„baltieji“, iš Šiaurės Europos, protestantai, o išmokti anglų kalbą danams buvo ypač lengva dėl danų kalbos panašumo į germaniškas kalbas²⁴.

XIX a. II p.–XX a. 4 deš. JAV kūrėsi danų liuteronų ir baptistų bažnyčios²⁵. Bažnyčios indėlis danų tautinės mažumos JAV kultūros išsaugojimui buvo didelis: bažnyčia danus vienijo ne vien religiniais tikslais, tačiau kartu padėjo išlaikyti identitetą, ugdė bendruomeniškumą ir tautiškumą.

JAV danai kūrė draugijas, prieglaudas, brolijas ir kitas įvairias organizacijas, kurios suteikė galimybę imigrantams rūpintis savo bendruomenės socialiniais, medicininės pagalbos, teisiniais ir kt. reikalais. Pavyzdžiui, Danų Brolija ir Danų Seserija – tai religinės organizacijos, kurios rūpinosi danų šeimomis, netekusiomis abiejų ar vieno iš tėvų, teikė medicininę pagalbą, rūpinosi palaidojimo reikalais²⁶. Bendruomenių vienijimasis ir organizacijų kūrimasis parodo, kad danai save suvokė kaip tautinę mažumą, o danų imigrantų skaičius JAV buvo iš tiesų didelis, o 1920 m. JAV gyventojų surašymo duomenimis, Ajovoje buvo 18 020 daniškos kilmės gyventojų²⁷.

XIX a. II p.–XX a. pr. pastebimas ryškus danų „susiorganizavimas“. XIX a. 7 deš. danai, kartu su norvegais, jau leido laikraščius, skirtus skandinaviškajai tautinei mažumai, pavyzdžiui, Minesotoje Ferdinand‘ o Sneedorf‘ o Christensen‘ o iniciatyva leistas „Nordisk Folkeblad“²⁸. XIX a. II p. buvo aktyviai kuriamos daniškos mokyklos JAV²⁹. Vadinasi, XIX a. II p. JAV danai save suvokė kaip „kitokius“ visuomenėje, todėl stengėsi išsaugoti savo išskirtinumą, kalbą, papročius ir kultūrą užsienio valstybėse.

Danai į Australiją ir Naująją Zelandiją aktyviai pradėjo keltis XIX a. vid.: migrantų skaičius nebuvo didelis (apie 1000 danų), dažniausiai atvykdavo jauni vyrai, ieškodami geresnių galimybių įsidarbinti ir pagerinti materialinį gyvenimą, be to, įtakos turėjo „Aukso karštinė“ ir dažnas danas tikėjo, kad dirbs aukso kasyklose Australijoje³⁰. XIX a. pab. pastebimas danų skaičiaus Australijoje išaugimas: jų čia buvo virš 6400³¹.

Industriniu laikotarpiu susiformavo danų diaspora. Danų tautinė mažuma užsienio valstybėse sudarė socialinį tinklą: kūrė įvairias organizacijas, brolijas, išlaikė savo identitetą, puoselėjo kultūrą ir

²⁴ Ten pat.

²⁵ <http://www.elca.org/Who-We-Are/History/ELCA-Archives/Genealogy-and-Microfilm/Lutheran-Churches-in-Chicago/Danes/Trinity.aspx>; <http://www.danishmuseum.org/danish-baptists.cfm>;
<https://www.biblicalthraining.org/library/lutheran-church-bodies-usa> [žiūrėta 2013-11-14].

²⁶ <http://www.danishmuseum.org/danishimmigration-an-overview.cfm> [žiūrėta 2013-11-14].

²⁷ Ten pat.

²⁸ <http://genealogytrails.com/minn/chisago/bios.htm> [žiūrėta 2013-11-14].

²⁹ <http://www-distance.syr.edu/stubblefield.html>; <http://www.danishmuseum.org/danish-folk-schools.cfm> [žiūrėta 2013-11-14].

³⁰ <http://museumvictoria.com.au/origins/history.aspx?pid=13> [žiūrėta 2013-11-14].

³¹ Ten pat.

buvo juntamas stiprus bendruomeniškumo jausmas. Danų steigiamos bažnyčios ir religinės draugijos JAV padėjo tautinei mažumai išsaugoti savo kultūrą, tautiškumą, identitetą ir išlaikyti papročius bei plėtoti bendruomeniškumą. Minesotoje Ferdinand^o Sneedorf^o Christensen^o iniciatyva leistas „Nordiak Folkeblad“, XIX a. II p. aktyviai kuriamos daniškos mokyklos JAV, tokios religinės draugijos kaip Danų Brolija ir Danų Seserija parodo, kad danai užsienyje buvo susiorganizavusi bendruomenė, kuri stengėsi nenutautėti, išlaikyti papročius ir savo išskirtinumą³². Danai išlaikė ryšį su tėvyne per laiškus artimiesiems ir žiniasklaidą, o tai dar kartą parodo, kad danai sukūrė įvairiapusių ryšių tinklą, kuris padėjo vienyti bendruomenes už Danijos Karalystės sienų, tad galime teigti, kad danų tautinė mažuma susiformavo industriniu laikotarpiu.

³² <http://genealogytrails.com/minn/chisago/bios.htm>; <http://www-distance.syr.edu/stubblefield.html>;
<http://www.danishmuseum.org/danish-folk-schools.cfm>, <http://www.danishmuseum.org/danishimmigration-an-overview.cfm> [žiūrėta 2013-11-14].

MIGRACINIAI PROCESAI DANIJOJE

XX A. II KETVIRTYJE–XXI A. PR.

XX a. vid. pastebima nauja danų emigracijos į JAV banga. Apie 25 000 danų išvyko į JAV, o pagrindinė jų emigracijos priežastimi buvo neužtektinai darbo vietų tėvynėje: gerinant švietimo sistemą vis daugiau žmonių įgydavo ne vien pagrindinį, bet ir aukštąjį išsilavinimą, o darbo vietų ėmė neužtekti jauniems, ką tik baigusiems mokslus, danams, todėl gydytojai, inžinieriai ir kitų profesijų atstovai išvyko į JAV, ieškodami darbo ir tikėdamiesi geresnių karjeros galimybių³³. Nors 1924 m. JAV įvedė kvotas, ribojančias naujų emigrantų srautus, tačiau danų migracijos į JAV tai nesustabdė ir realiai neapribojo: danai pirmiausia vykdavo į Kanadą, o iš šios valstybės vėliau kėlėsi į JAV³⁴.

Pagal 2000 m. JAV gyventojų surašymo duomenis, 5 % visos gyventojų populiacijos yra daniškos kilmės, o daugiausia daniškos kilmės gyventojų šiuo metu gyvena Kalifornijoje (apie 207 030), Jutoje (apie 144 713), Ajovoje (apie 66 954)³⁵.

XX a. II p. danų migracija į užsienio valstybes, galime sakyti, sustojo ir Danija tapo nebe migrantus „siunčiančia“, tačiau „priimančia“ valstybe. XX a. II pusėje į Daniją pradėjo aktyviai keltis užsieniečiai. 1954 m. Danija priėmė Jungtinių Tautų pabėgėlių teisių konvenciją, o jau po poros metų, 1956 m. apytiksliai 1400 vengrų, protestuodami prieš komunistinį režimą, atvyko į Daniją ir tai buvo pirmieji oficialūs pabėgėliai, kuriuos priėmė Danija³⁶.

Kai į Daniją ėmė plūsti pabėgėliai bei emigrantai iš Rytų Europos, valstybė susidūrė su aibe socialinių ir ekonominių problemų. Dar XX a. vid. Danijoje buvo nelengva rasti darbą, ypač užsieniečiams, buvo maža gyvenamųjų namų pasiūla³⁷, todėl skubiai reikėjo reformų, užtikrinusių socialinę gerovę valstybėje. XX a. II p. vykdytos efektyvios socialinės, sveikatos apsaugos, ekonominės programos leido ne vien tik išvystyti valstybės ekonomiką iki vieno iš aukščiausių rodiklių Europoje, tačiau kartu ir išspręsti daugumą socialinių problemų, tokių kaip nedarbas, todėl Danija tapo socialinės gerovės šalimi.

Šiais laikais danai pasižymi menku mobilumu į užsienio valstybes. Dažniausiai migruojama yra į Švediją darbo ir studijų reikalais, o tokia migracija yra trumpalaikė. Kadangi Danija yra viena iš socialinės gerovės šalių, tai galime teigti, kada Danijoje praktiškai nėra priežasčių, kurios skatintų

³³ <http://www.danishmuseum.org/danishimmigration-an-overview.cfm> [žiūrėta 2013-11-20].

³⁴ Ten pat.

³⁵ Ten pat.

³⁶ <http://www.danishimmigrationmuseum.com/index.php?page=ungarske-flygtninge> [žiūrėta 2013-11-20].

³⁷ Ten pat.

emigraciją. Pavyzdžiui, demokratija, aukštas pragyvenimo lygis, stipri ekonomika ir socialinė apsauga užtikrina stabilų ir gerą gyventojų gyvenimą, todėl danai savoje tėvynėje randa viską, kas užtikrintų jų gerovę.

IŠVADOS

1. Danų migracijos procesai prasidėjo nuo Vikingų laikotarpio (VIII–XI a. vid.). Vikingai, norėdami įgyti daugiau turtų, rengdavo puolamuosius-grobiamuosius žygius į užsienio regionus ir apgyvendindavo užgrobtas žemes. Kaip naujakuriai ir pirkliai, danai gyveno Jorko Karalystėje (dab. Didžioji Britanija), Airijos uostuose, Normandijoje. Vikingai kolonizavo Grenlandiją, Islandiją, Farerų salyną, buvo pasiekę ir Šiaurės Ameriką. Merkantilinio laikotarpio pradžioje, XVI–XVII a. pab., pastebima danų migracijos stagnacija, kurią lėmė kariniai-politiniai neramumai tarp Danijos, Norvegijos ir Švedijos valstybių. Į kolonijinę politiką Danija labiausiai pradėjo orientotis XVII a. II p., kūrė ir plėtė turėtas kolonijas: 1666 m. Danija įkūrė Vakarų Indijos kompaniją, XVII – XVIII a. I ketvirtyje Danija valdė keleta miestų Pietų Azijoje. Industriniu laikotarpiu danai migravo masiškai, o jų migraciją sukėlė demografinės, ekonominės ir politinės priežastys. Daugiausia danų susitelkė Australijoje ir JAV, mažesnis jų skaičius – Naujojoje Zelandijoje. XX a. vid. pastebima nauja danų emigracijos į JAV banga, kurios priežastimi tapo neužtektinai darbo vietų gimtinėje jauniems ir išsilavinusiems danams. Šiais laikais danai dažniausiai migruoja į Švediją darbo ir studijų reikalais trumpam laikui. Šiuo metu Danijoje praktiškai nėra priežasčių, kurios skatintų emigraciją.
2. Daugiausia danų susitelkė JAV. Pagal 2000 m. JAV gyventojų surašymo duomenis, 5 % visos gyventojų populiacijos yra daniškos kilmės, o daugiausia daniškos kilmės gyventojų šiuo metu gyvena Kalifornijoje, Jutoje ir Ajovoje.
3. Danų diasporos užuomazgos pastebimos merkantiliniu laikotarpiu. Šiuo laikotarpiu, danai, nors ir nesukūrė kultūrinio, socialinio ir bendruomeninio tinklo užsienio valstybėse, nekūrė draugijų, organizacijų, labiau apsiribojo tik ekonomiais siekiais pagerinti visos Danijos Karalystės ekonomiką plėtojant kolonijinę politiką ir siekiant išplėsti įtaką pasaulyje, tačiau padėjo pamatus danų diasporos kūrimuisi. Industriniu laikotarpiu, XIX a. II p., galutinai susiformavo danų diaspora. Užsienyje danų tautinė mažuma sudarė socialinį tinklą: kūrė įvairias organizacijas, brolijas, steigė bažnyčias, o visa tai padėjo danams išlaikyti savo identitetą, papročius, puoselėti kultūrą ir plėtoti bendruomeniškumą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Istoriografija:

1.1.T. K. Derry, Skandinavijos istorija, Vilnius, 1995.

2. Internetiniai ištekliai:

- 2.1. <http://www.danishmuseum.org/danishimmigration-an-overview.cfm> [žiūrėta 2013-11-24];
- 2.2. <http://museumvictoria.com.au/origins/history.aspx?pid=13> [žiūrėta 2013-11-24];
- 2.3. <http://hejsonderborg.dk/hedeby-a-viking-town/> [žiūrėta 2013-11-05];
- 2.4. <http://www.copenhagenet.dk/cph-vikings.htm> [žiūrėta 2013-11-05];
- 2.5. <http://www.elca.org/Who-We-Are/History/ELCA-Archives/Genealogy-and-Microfilm/Lutheran-Churches-in-Chicago/Danes/Trinity.aspx>;
<http://www.danishmuseum.org/danish-baptists.cfm>;
<https://www.biblicaltraining.org/library/lutheran-church-bodies-usa> [žiūrėta 2013-11-14];
- 2.6. <http://genealogytrails.com/minn/chisago/bios.htm> [žiūrėta 2013-11-14];
- 2.7. <http://www-distance.syr.edu/stubblefield.html> [žiūrėta 2013-11-14];
- 2.8. <http://www.danishmuseum.org/danish-folk-schools.cfm> [žiūrėta 2013-11-14];
- 2.9. <http://www.danishimmigrationmuseum.com/index.php?page=ungarske-flygtninge> [žiūrėta 2013-11-20].